

PRO MEMORIA

130-lecie urodzin Jana Mariana Dobrowolskiego (4 IX 1886–28 VI 1958), botanika, badacza roślin leczniczych, ur. w Tarnowie, zm. w Poznaniu. Absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego, uzyskał doktorat na podstawie pracy z morfologii i anatomii roślin pod kierunkiem prof. Mariana Raciborskiego, habilitację z zakresu botaniki lekarskiej w Uniwersytecie Warszawskim. Był współorganizatorem oraz inspektorem Ogrodu Farmakognostycznego przy Zakładzie Farmakognozji UW, później profesorem Uniwersytetu Poznańskiego, organizatorem i kierownikiem Katedry Botaniki i Uprawy Roślin Lekarskich wraz z Ogrodem Roślin Lekarskich; autorem prac dotyczących głównie botaniki farmaceutycznej i uprawy roślin leczniczych, m.in. *Rośliny lekarskie dziko w Polsce rosnące. Wskazówki do zbierania i suszenia* (1920) oraz podręcznika *Uprawa roślin lekarskich* (1922). Był przewodniczącym Oddziału Poznańskiego PTB (zob. *Wiadom. Bot.* 40(3/4) (1996): 92).

130-lecie urodzin Władysława Szafera (23 VII 1886–16 XI 1970), jednego

z najwybitniejszych botaników polskich, fitogeografa, paleobotanika, współtwórcy polskiego i europejskiego ruchu ochrony przyrody; ur. w Sosnowcu, zm. w Krakowie. Był współzałożycielem i członkiem honorowym PTB, członkiem Zarządu Głównego, przewodniczącym Oddziału

Krakowskiego, członkiem i wiceprezesem Polskiej Akademii Umiejętności, członkiem i wiceprezesem Polskiej Akademii Nauk, członkiem honorowym Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i jej Zasobów (IUCN),

doktorem *honoris causa* trzech uniwersytetów. Studiował nauki przyrodnicze na Uniwersytecie Wiedeńskim, m.in. pod kierunkiem prof. Richarda Wettsteina, doktorat uzyskał na Uniwersytecie Lwowskim pod opieką naukową prof. Mariana Raciborskiego; studiował m.in. botanikę leśną na uczelniach w Wiedniu i Monachium. Profesor Wyższej Szkoły Lasowej we Lwowie, długoletni profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, dyrektor Instytutu i Ogrodu Botanicznego, zorganizował zespół badań nad współczesną i kopalną szatą roślinną Polski i Europy Środkowej. Z jego inicjatywy wprowadzono do polskiej ekologii metodykę fitosocjologii tzw. szkoły francusko-szwajcarskiej Josiasa Braun-Blanqueta (1923), a do paleobotaniki podstawy analizy pyłkowej (1925) opracowanej przez szwedzkiego badacza Lennarta von Posta. W czasie drugiej wojny zwolniony za odmowę współpracy z okupantem, po wyzwoleniu powrócił do pracy. Był założycielem i kierownikiem Zakładu Botaniki PAN (obecnie Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN), a także Zakładu Ochrony Przyrody (obecnie Instytut Ochrony Przyrody PAN), współzałożycielem organizacji przekształconej potem w Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody i jej Zasobów (IUCN), na polskim gruncie – Tymczasowej Państwowej Komisji Ochrony Przyrody – późniejszej Państwowej Rady Ochrony Przyrody, sprawował urząd Delegata ds. Ochrony Przyrody Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, współorganizatorem sześciu parków narodowych oraz licznych rezerwatów w Polsce. Autor ponad 700 publikacji dotyczących głównie geografii roślin, paleobotaniki, historii botaniki oraz ochrony przyrody. Do paleobotaniki światowej wprowadził metodę izopoli (1935), służącą do analizy zasięgów roślin dawnych epok geologicznych, głównie plejstocenu i holocenu. Zasiłnął jako redaktor i współautor klasycznych dzieł syntetycznych: *Flora polska*, *Szata roślinna Polski*, *Rośliny polskie* oraz pionierskiego w skali światowej podręcznika ochrony przyrody.

W szerokich kręgach społeczeństwa cieszył się sławą jako znakomity popularyzator botaniki i ochrony przyrody. Był przez długie lata czołową osobowością nauki polskiej, wychowawcą kilku pokoleń przyrodników i działaczy ochrony przyrody. Na UJ i PAN stworzył prężny zespół badaczy określany mianem krakowskiej szkoły geobotanicznej. Pod koniec XX w. używano potocznie słowa szaferowcy dla określenia osób walczących o ratowanie zagrożonych skarbów natury (zob. *Wiadom. Bot.* **39**(3/4) (1995): 89)

125-lecie urodzin Witolda Kuleszy (13 XII 1891–14 IX 1938), systematyka i geografa roślin naczyniowych, badacza wątrobowców, popularyzatora botaniki i ochrony przyrody, ur. w Jersey City w USA, zm. w Poznaniu. Absolwent UJ oraz Uniwersytetu Poznańskiego, na którym uzyskał doktorat i habilitację. W czasie studiów zagranicznych w Czechosłowacji, Niemczech, Szwajcarii i krajach skandynawskich poszerzał wiedzę z zakresu leśnictwa i botaniki leśnej. Po powrocie do kraju został zastępcą profesora Katedry Biologii Lasu i Geografii Leśnictwa UP, a po jej likwidacji zastępcą profesora Katedry Botaniki Ogólnej, później adiunktem Katedry Szczegółowej Uprawy Roli i Roślin. Był autorem prac z systematyki roślin naczyniowych (opracował rodzaj *Rubus* do *Flory polskiej*), botaniki leśnej i geobotaniki, np. *Próba podstawowego układu typów leśnych* (1936), gdzie przeprowadził podział zespołów leśnych na podstawie różnic fitoklimatu, a także publikacji dotyczących wątrobowców. Nieuleczalna choroba i przedwczesna śmierć przerwały jego prace nad monografią flory wątrobowców Polski. Zasłynął jako autor wielu opracowań popularnonaukowych, np. książki *Ze świata roślinności tatrzańskiej. Szkice i opisy najciekawszych i najpiękniej zakwitających tatrzańskich roślin na tle wysokogórskiej przyrody* (1927), a także *Klucza do oznaczania drzew i krzewów dzikich i hodowanych* (1926) (zob. *Wiadom. Bot.* **35**(3/4) (1991): 80).

80-lecie śmierci Konstantego Prószyńskiego (Proszyńskiego) (27 XII 1859–26 VIII 1936), florysty i mykologa, ur. w majątku Ustron

w guberni mińskiej w Cesarstwie Rosyjskim, zm. w Wilnie. Studiował przez kilka semestrów nauki przyrodnicze na Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim. Jako właściciel ponad tysiąckhektarowego majątku Dubica położonego na terenie gminy Czuczewicze

w guberni mińskiej (obecna Białoruś) prowadził działalność patriotyczną i społeczną. Po utracie majątku pozostał bez środków do życia i objął stanowisko inspektora czyli głównego ogrodnika Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Należał do najbardziej zasłużonych pracowników tej placówki, przyczynił się do założenia wielu działów, wzorowo prowadził wymianę nasion i przygotowywał ich drukowane katalogi. Był dobrym znawcą grzybów kapeluszowych i roślin naczyniowych, ogłosił 3 naukowe prace botaniczne, w których opisał 2 nowe gatunki roślin naczyniowych i kilka gatunków grzybów. Namalował obrazy wielu roślin uprawianych w wileńskim Ogrodzie, używane w celach dydaktycznych. Niestety, zaginął zbiór malowanych z natury grzybów zawierających wizerunki i łacińskie opisy wielu gatunków, w tym nowoodkrytych. (zob. *Wiadom. Bot.* **40**(3/4) (1996): 93).

15-lecie śmierci Floriana Celińskiego (28 VII 1924–1 VII 2001), fitogeografa, ekologa i fitosocjologa, działacza ochrony przyrody, ur. w Solinkach w dawnym pow. Biała Podlaska, zm. w Warszawie. Studiował leśnictwo na Wydziale Rolniczo-Leśnym oraz biologię na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego, specjalizował się w botanice pod kierunkiem prof. Zygmunta Czubińskiego, który był promotorem jego pracy doktorskiej. Po habilitacji pracował jako docent UP; zorganizował Pracownię Ekologii Roślin, później Zakład Ekologii Roślin, którym kierował. Przeniesiony

służbowo na Uniwersytet Śląski w Katowicach, został profesorem tej uczelni, zasłużony dla jej organizacji, zwłaszcza zakładów botanicznych i studiów biologicznych. Objął kierownictwo Zakładu Botaniki, później Katedry Systematyki i Geografii Roślin w Instytucie Biologii, następnie stanowisko dyrektora Instytutu Botaniki oraz kierownika Katedry Geobotaniki i Ochrony Przyrody. Wyjeżdżał służbowo m.in. do Czechosłowacji, Francji, Jugosławii, Kanady i Niemiec (NRD i RFN). Autor ponad 150 publikacji głównie z zakresu florystyki, fitogeografii, fitosocjologii, ochrony przyrody i środowiska. Najbardziej

znane jego prace dotyczą Babiej Góry, Górnego Śląska, Wielkopolski i Pomorza Zachodniego, w tym parków narodowych – Babiogórskiego, Wielkopolskiego i Wolińskiego. Członek m.in. Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Rady Naukowej Instytutu Ochrony Przyrody PAN oraz Zespołu Ekspertów UNESCO-MaB ds. Rezerwatów Biosfery, przyczynił się do utworzenia kilkudziesięciu rezerwatów w różnych regionach Polski.

Alicja ZEMANEK